

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Strategisk MiljøVurdering

Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021

Hjelm Hede; Flyndersø og Stubbergård Sø
Natura 2000-område nr. 41
Habitatområde H41
Fuglebeskyttelsesområde F29

Kolofon

Titel:

Strategisk MiljøVurdering
Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021
Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø.
Natura 2000-område nr. 41
Habitatområde H41
Fuglebeskyttelsesområde F29

Emneord:

Habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet,
Miljømålsloven, Strategisk MiljøVurdering.

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53 2100
København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2014

ISBN nr.

978-87-7175-040-9

Dato:

18. december 2014

Forsidefoto:

Hede og overdrev ved Mørke Sø
Fotograf: Peter Bundgaard

Resume:

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura
2000-plan 2016-2021 for Hjelm Hede, Flyndersø
og Stubbergård Sø.
Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-
planforslagets påvirkning af miljøet.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbegård Sø. Natura 2000-område nr. 41	4
1.1 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	4
1.2 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul - alternativ.....	7
1.3 Miljøforhold i områder der kan blive væsentligt berørt.....	11
1.4 Eksisterende miljøproblemer	12
1.5 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	13
1.6 Planens indvirkning på miljøet	13
1.7 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	15
1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	15
1.9 Overvågning	16
1.10 Ikke teknisk resume.....	17

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2016-2021 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbegård Sø. Natura 2000-område nr. 41

Den enkelte Natura 2000-plan skal ifølge lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013 om miljøvurderinger af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 1.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem lokale indsætter fastsat i kommunale handleplaner. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsætternes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Det vurderes, at planen ikke har en grænseoverskridende effekt, idet Natura 2000-området ikke er placeret nær den danske grænse.

1.1 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse. Målsætningerne består af en overordnet målsætning for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området foreslås følgende overordnede målsætning:

Flyndersø, Stubbegård Sø og de øvrige større søer i området udgør sammen med de terrestriske naturtyper et stort, sammenhængende og varieret naturområde, der rummer både ekstensivt drevne lysåbne arealer, skove med lang kontinuitet og velbevarede højmoser.

Flyndersø, Stubbergård Sø og de øvrige større søer i området opnår god naturtilstand. Dette forudsætter en forbedret vandkvalitet. Søerne og omgivelserne sikres som gode levesteder for sjældne ynglefugle som fiskeørn og rørdrum, såvel som for vigtige forekomster af trækfugle som stor skallesluger. En stabil god tilstand på naturtyperne tør og *våd hede*, samt *sure overdrev* er med til at fremhæve landskabslementerne i istidslandskabet.

I Natura 2000-området er der derudover specielt fokus på de truede mosetyper *højmos* og *rigkær*, samt *stilkeke-krat*, der i området udgør en meget stor andel (11 %) af arealet med naturtypen på biogeografisk niveau. *Stilkeke-krattet* er af oprindelig dansk herkomst og sikres god-høj skovtilstand. Krattet udvides på sigt i området ved naturlig succession efter en konkret afvejning. Damflagermus er international ansvarsart, og det prioriteres, at arten som minimum har gode fourageringsmuligheder i området. Ligeledes prioriteres *kildevæld* og *rigkær* som levesteder for blank seglmos, der har nationalt og biogeografisk vigtige bestande i området. Arealet af levesteder for arten søges øget, og der opnås eller sikres høj naturtilstand på arealerne.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne. Indsatsen i 2. planperiode skal sikre, at den igangsatte indsats fra 1. planperiode fastholdes, at der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre de lysåbne naturarealer.

Forholdet til anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne, det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er således bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

Andre relevante planer

Natura 2000-planer for 2010-2015 blev vedtaget i december 2011, og de opfølgende kommunale handleplaner - blev endeligt vedtaget med udgangen af 2012/ begyndelsen af 2013.

De første Natura 2000-planer fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag.

I 2. generation Natura 2000-planer er det forudsat, at de aktiviteter, der er beskrevet i de nuværende kommunale og statslige handleplaner fastholdes og fortsættes i planerne, som er gældende fra 2016-2021.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura

2000 skovplanerne er gældende fra 2010 til udgangen af 2021.

Regeringen har i oktober 2014 offentliggjort Naturplan Danmark, der er en samlet plan for, hvordan den danske natur sikres på sigt. Målet med Naturplan Danmark er at sikre, at Danmark i 2050 har en mere mangfoldig natur, hvor den beskyttede natur, de store skove, nationalparkerne og de vigtige levesteder for truede arter er bundet tættere sammen. Dette skal bl.a. ske ved etablering af større naturområder og nye skove. Planen omfatter også en indsats relateret til de marine arter og naturtyper. Planen omfatter etableringen af et nyt Grønt Danmarkskort, der skal vise, hvor naturen findes i dag, og hvor den kan bindes bedre sammen. Natura 2000-områderne bliver rygraden i det Grønne Danmarkskort.

De statslige vandplaner er bindende for statslige myndigheder, regionsråd og kommunalbestyrelser. Natura 2000-planerne er koordineret med vandplanerne, der fastlægger indsatsen for kvaliteten af vandområderne. Natura 2000-planernes mål om forbedret vandkvalitet realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen. Natura 2000-planerne rummer derfor ikke indsatskrav vedrørende vandkvaliteten. Natura 2000-planens krav om en omfattende naturplejeindsats og forbedring af hydrologien vil dog også bidrage til at tilbageholde kvælstof og dermed have en effekt i forhold til vandplanens miljømål.

I henhold til vandplanen vil en gennemførelse af planen for vandområdedistrikt Jylland og Fyn under vandrammedirektivet indebære indsatser til reduktion af kvælstofudledningen til vandmiljøet. Denne indsats understøtter Natura 2000-planens målsætninger. Det forudsættes derfor i Natura 2000-planerne, at den nødvendige indsats for forbedring af vandmiljøet i Natura 2000-områderne gennemføres i vandplanlægningen.

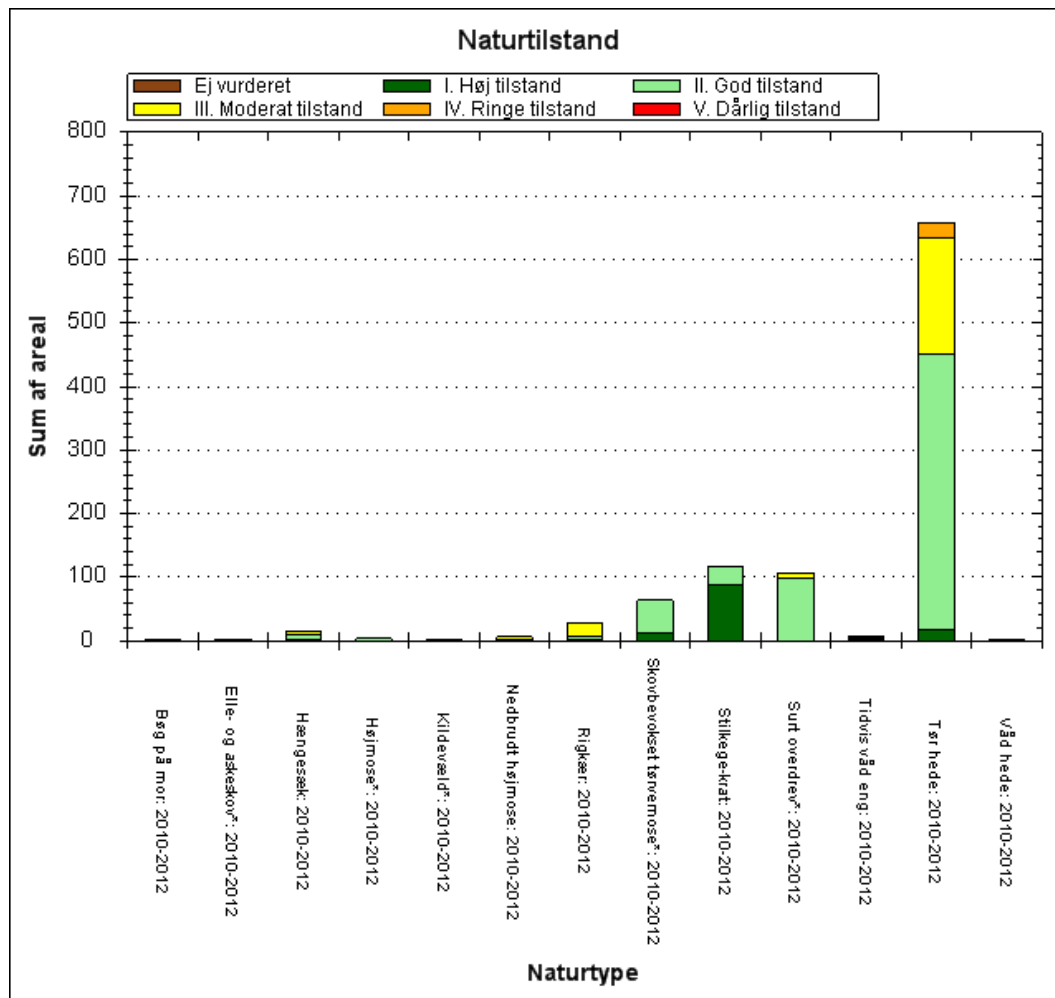
Det forudsættes, at den konkrete indsats, der påtænkes gennemført på grundlag af vandplanerne, og som kan påvirke Natura 2000-områder væsentligt, vurderes for eventuelle konsekvenser for udpegningsgrundlaget. Indsatsen kan i givet fald gennemføres, hvis det på grundlag af den bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for Natura 2000-området.

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. Disse skal indeholde retningslinjer i overensstemmelse med bekendtgørelsen om udpegnings- og administration af internationale beskyttelsesområder nr. 408 af 1. maj 2007 (habitatbekendtgørelsen). Af habitatbekendtgørelsens § 6 fremgår, at der i redegørelsen til planforslag i medfør af planloven, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal indgå en vurdering af forslaget virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger. Hvis vurderingen viser, at det ikke kan udelukkes, at planen kan skade Natura 2000-området, kan planen ikke vedtages.

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. Som led i denne plan skal kommunerne udarbejde en handlingsplan for klimatilpasning. Skive Kommune har udarbejdet en klimatilpasningsplan for kommunen. En vurdering af samspelet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen. Dette vil blive fastlagt i forbindelse med udarbejdelsen af de kommunale Natura 2000-handleplaner og statslige drift- og plejeplaner. Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

1.2 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul - alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

De kortlagte naturtyper areal (i ha) fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12.

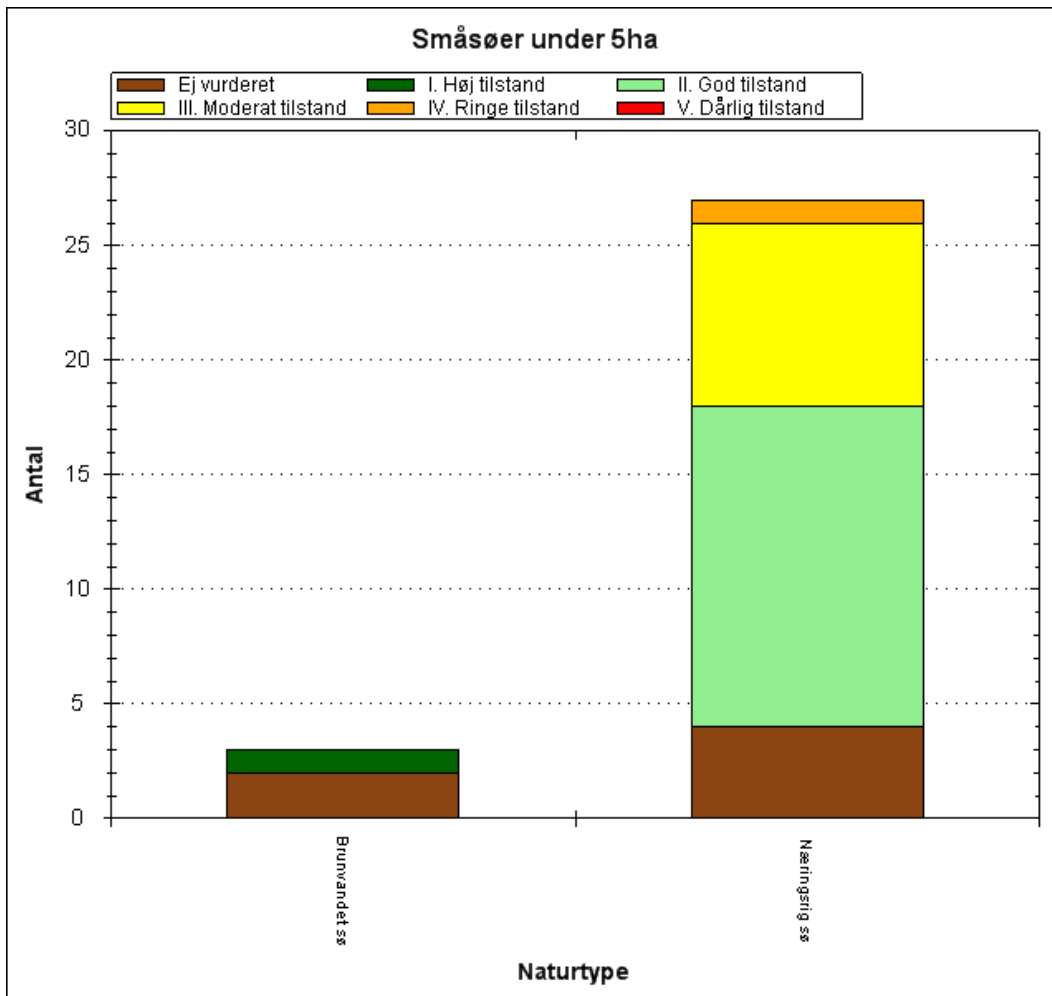
Naturtilstanden af de arealmæssigt største lysåbne naturtyper *tør hede* og *surt overdrev* er langt overvejende god. Tilstanden må tilskrives, at der på disse arealer stort set ikke er konstateret problemer med tilgroning i urter, der er kun mindre forekomst af vedplanter, der er meget begrænsede problemer med påvirkning fra naboliggende dyrkede arealer og næsten ingen invasive arter. Tilstanden på de moderate arealer er dog helt modsat med tiltagende tilgroning af middelhøje urter og vedplanter. Struktur er forringet og arealerne har et lavt indhold af karakteristiske arter.

Hovedparten af arealerne med *rigkær* er i moderat tilstand pga. tiltagende problemer med tilgroning med urter og vedplanter, forringet hydrologi på ca. 1/3 af arealerne og påvirkning fra naboliggende dyrkede arealer. Forklaringen er formentlig manglende eller utilstrækkelig drift (afgræsning/slåning) på disse arealer.

Den moderate tilstand for *hængesæk* er mere beskeden og drejer sig overvejende om, at de nye arealer i området langt hen ad vejen har været i en lidt ringere tilstand end de allerede kortlagte pga. tilgroning i urter og vedplanter, og til dels uhensigtsmæssig hydrologi.

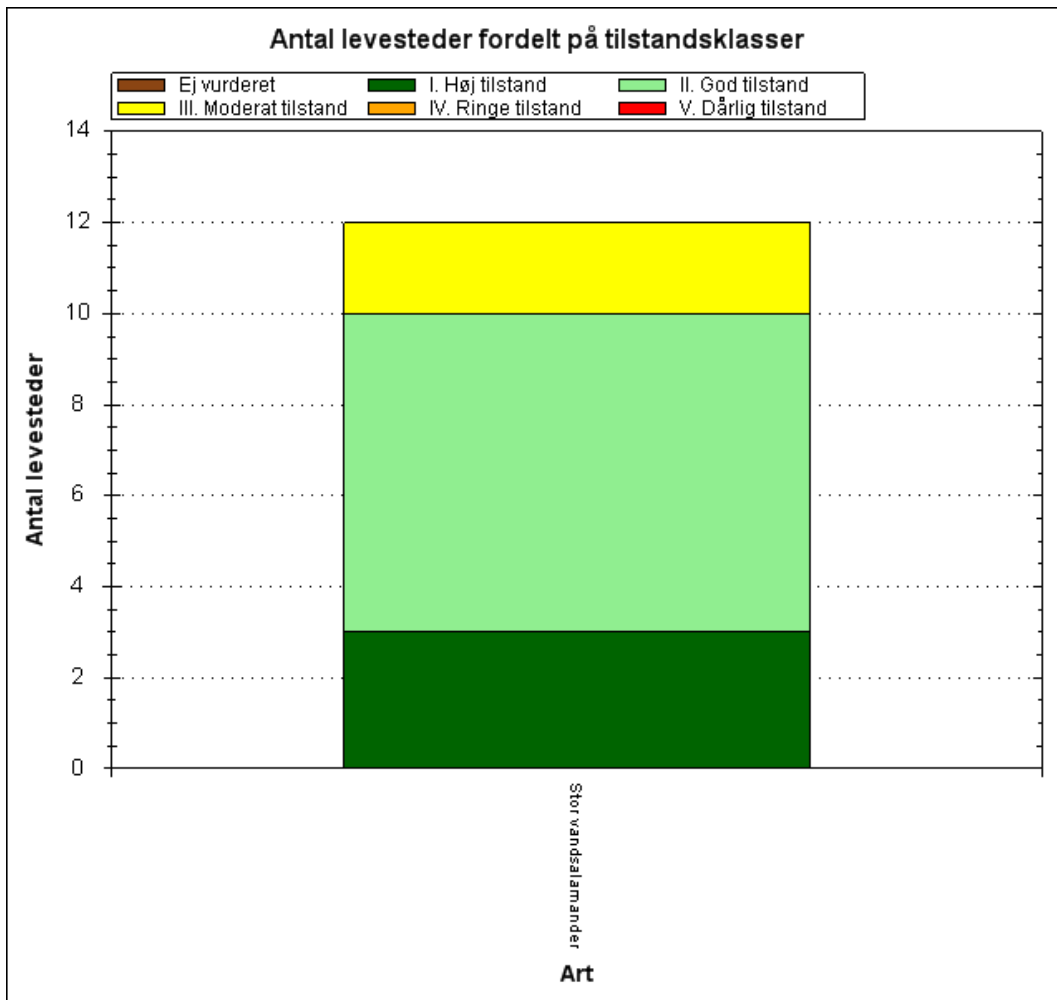
Naturtyperne *våd hede*, *tidvis våd eng* og *nedbrudt højmose* er på alle arealer med moderat og ringe tilstand truet af tilgroning med både høje urter og vedplanter.

Alle de kortlagte skovnaturtyper er i god-høj naturtilstand.

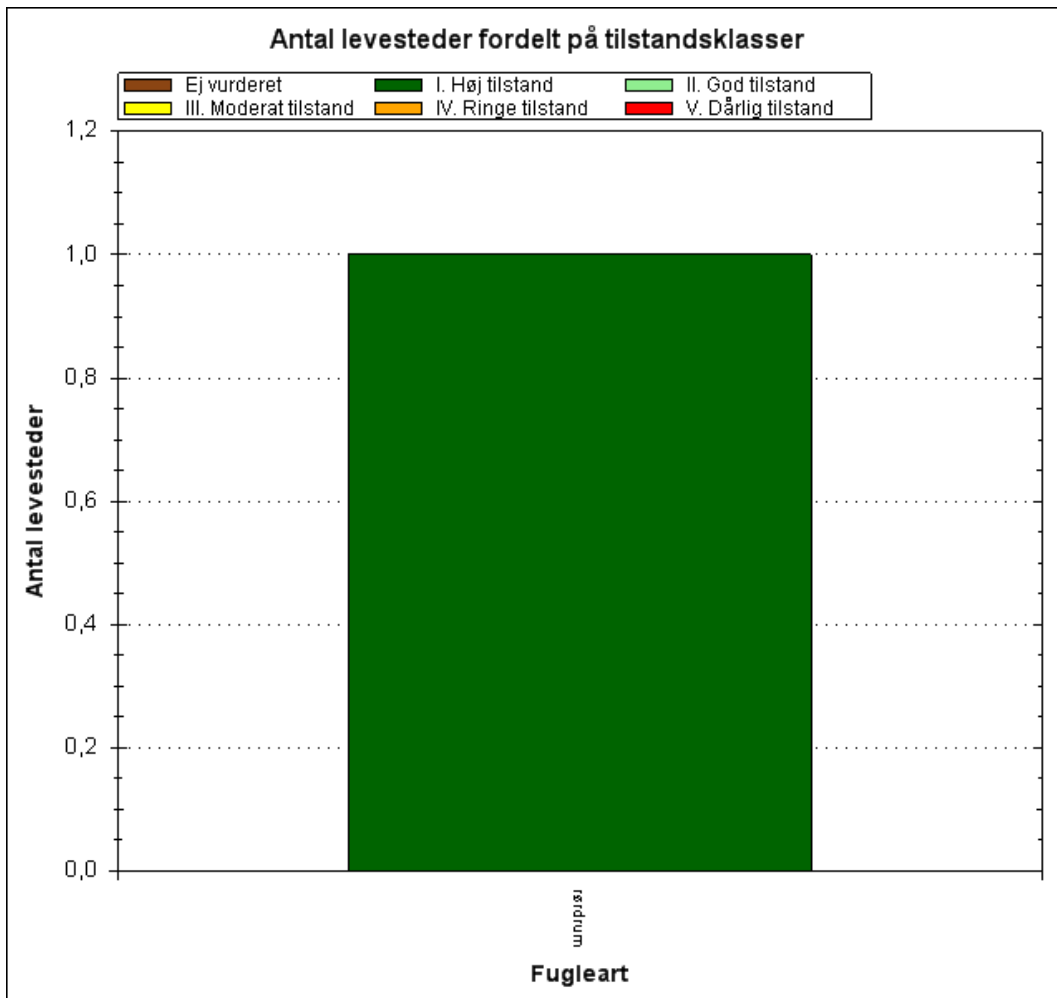
Antal og tilstand af de kortlagte småsøer i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt 30 småsøer med habitatnaturtypen *næringsrig sø*. De er tilstandsvurderet med hhv. 14 i god tilstand, otte i moderat tilstand, og en enkelt i ringe tilstand. De resterende 4 mangler en tilstandsvurdering. I området er der yderligere kortlagt tre småsøer med habitatnaturtypen *brunvandede søer*, hvor af den ene er i høj tilstand, og de sidste to er uden vurdering.

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Af de kortlagte, mulige levesteder for stor vandsalamander er tre i høj tilstand, syv i god tilstand og to i moderat tilstand. Flere af søerne i høj og god tilstand er næringsfattige, upåvirket og med begrænset skyggepåvirkning. Flere af søerne er uden fisk, men flere har også mindre bestande af ni- og 3-pigget hundestejle. De to søer i moderat tilstand er meget næringsbelastede og har andefodring samt fiskebestande af ni- og 3-pigget hundestejle og større fiskearter.

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Levestedet for rørdrum er i en høj tilstand. Arealet er et stort sammenhængende rørskovsareal med gode yngle- og fourageringsmuligheder for rørdrum.

En række naturtyper og levesteder for arter, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke planen for 2. planperiode iværksættes, er der risiko for, at den gode naturtilstand ikke fastholdes på den store andel af naturarealerne, der nu er i hensigtsmæssig drift, samt at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på primært *våd hede, tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, rigkær, hængesæk, højmose og nedbrudt højmose* med en indsats mod invasive arter eller fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift. Manglende iværksættelse af planen vil desuden medvirke til at fastholde en række levesteder for stor vandsalamander i moderat tilstand.

1.3 Miljøforhold i områder der kan blive væsentligt berørt

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentlig berørt af Natura 2000-planen.

Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, udover sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed bidrager Natura 2000-planerne også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser.

Kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper samt næringsbelastning, tilgroning og manglende drift/forstyrrelse kan forandre naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Genetablering af en naturlig hydrologi og naturlige vegetationsforhold samt pleje i form af græsning og rydning vil modvirke denne udvikling, ligesom det også medvirker til at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede forhold.

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for den del af områdets § 3-beskyttede områder, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen. I og omkring Natura 2000 området findes flere sjældne og fredede arter, og især krumbladet stødmos, piberensermos, blank seglmos, sortgrøn brasenføde, tvepibet lobelie, damflagermus, stor vandsalamander, odder, fiskeørn, rørdrum og stor skallesluger er specielle for området. Genetablering af naturlig hydrologi samt sikring af pleje medfører, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

Befolkningen og arealanvendelsen

Natura 2000 område N41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø er beliggende i Skive Kommune, der har et indbyggertal på 46.655. Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur vil ikke have betydning for arealanvendelsen, idet der dog kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Natura 2000-planen indebærer ikke begrænsning af offentlighedens adgang til området.

Menneskets sundhed

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Det vurderes, at Natura 2000 planen kun undtagelsesvist og på mindre arealer vil hindre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag. Det vurderes således, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, idet den rekreative udnyttelse kan fortsætte, ligesom sikringen af en beskyttede natur i øvrigt ikke vurderes at have en sundhedsmæssig effekt.

Gennemførelsen af Natura 2000-planen for området forventes at indgå i den fremtidige formidling. Der er etableret stisystemer og informationsstandere. Kendskab til naturen og dens værdier vil medvirke til at skabe incitament til en større rekreativ udnyttelse af områderne.

Jordbund, luft og klimatiske faktorer

Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer vil medvirke til at begrænse udledningen af CO₂, og samtidig vil reetablering af aktiv højmoser medvirke til at mindske udledningen af CO₂. Iværksættelse eller ændring af pleje og/eller hydrologiske indsatser vil ændre fysiske og kemiske forhold i jordbunden.

Landskab

Området er et varieret, naturligt næringsfattigt naturområde med oprindelig natur i form af *højmoser, kildevæld og egekrat* i vekselvirkning med græssede *sure overdrev og rigkær*. De store søer Stubbergård Sø og Flyndersø ligger i en tunneldal, og bredderne er stejle skrænter, der flere steder er beklædt med egekrat og tilstedende nåletræsplantager. Store arealer henligger som *tørre heder*, og området rummer en stor biodiversitet med en række sjældne arter og gode bestande af flere naturtypekarakteristiske arter.

1.4 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000 planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser. Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser herunder ammoniak er ofte den væsentligste påvirkning af mange naturligt næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Der er generelt sket et fald i den luftbårne kvælstofbelastning af naturarealerne inden for de seneste år. Faldet skyldes en nedgang i udledningen fra både danske og udenlandske kilder. Denne reduktion forventes at fortsætte som følge af national og udenlandsk regulering. På trods af reduktionen er tålegrænserne fortsat overskredet på en væsentlig andel af landets naturarealer, hvilket giver forringede muligheder for på sigt at opnå eller fastholde en gunstig naturtilstand. Der er ikke foretaget en konkret vurdering af tålegrænseoverskridelser til de enkelte Natura 2000-områder. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder væsentligt.

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold.

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Kunstig afvanding med grøfter eller dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter.

Natura 2000-planen har ingen betydning for deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, idet reguleringen foretages i husdyrgodkendelseslovgivningen.

Planen indeholder en indsats mod invasive arter, idet invasive arter medvirker til at forringe naturtilstanden. Derudover indeholder planen en målsætning om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper. Denne indsats vil ligeledes medvirke til at bekæmpe de invasive arter inden for Natura 2000-området.

Etablering af naturlig hydrologi samt fastholdelse af de indsatser, der er gennemført for at forbedre hydrologien fra 2010-2015 vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal.

1.5 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 27 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr.932 af 24. september 2009 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i statens retningslinjer for 2. planperiode.

1.6 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af landbrugsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovens bilag 1, litra f, i de tilfælde hvor de vurderes at være af væsentlig betydning.

<i>Planens indvirkning på</i>	<i>Påvirkes</i>	<i>Ingen påvirkning</i>	<i>Redegør for indvirkning</i>
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område nr. 41, Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø

			vil planen medvirke til at sikre levesteder for flere arter af fugle, krybdyr, padde og planter m.v.
Befolkningen	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget giver mulighed for større naturoplevelser.
Menneskers sundhed	X		Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en høj kvalitet. Naturområder af høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed menneskers sundhed. Der er offentlig adgang til store dele af området. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.
Jordbund	X		Iværksættelse eller ændring af pleje og/eller hydrologiske indsatser vil ændre fysiske og kemiske forhold i jordbunden.
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandplanerne. Gennemførelse af Natura 2000-planen kan føre til øget denitrifikation hvor der gennemføres en hydrologiindsats. Der kan også forekomme mekanisk eller græsningsbetinget fjernelse af næringsstoffer fra naturområderne, således at belastningen til vandmiljøet mindskes.
Luft		X	Det vurderes ikke, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter vil have indflydelse på luftkvaliteten.
Klimatiske faktorer	X		Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer vil medvirke til at begrænse udledningen af CO ₂ . Reetablering af aktiv højmoser vil medvirke til at mindske udledningen af CO ₂ .
Materielle goder		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker materielle goder.
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien. Et varieret landskab fastholdes og udbygges. Fragmentering af naturtyperne i landskabet imødegås.

Kulturarv, herunder kirker		X	Natura 2000-planens indsatser modvirker tilgroning af arealer omkring fortidsminder, og medvirker dermed til at sikre synligheden af kulturarven. Planen vurderes ikke at medføre en påvirkning af omgivelserne omkring kirker.
Arkitektonisk arv		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker den arkitektoniske arv.
Arkæologisk arv		X	Det vurderes ikke, at planen påvirker den arkæologiske arv.

1.7 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår konfliktende naturinteresser henvises til afsnit 1.8.

1.8 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Miljøvurderingen er gennemført ud fra de oplysninger, der fremgår af basisanalysen og udkast til Natura 2000-planen. Desuden er anvendt viden fra det nationale overvågningsprogram, NOVANA

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem lokale indsatser fastsat i kommunale handleplaner og, hvor der er tale om statsejede arealer, statens drift og plejeplaner. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Alternativet til at udarbejde Natura 2000-planer ville være, at der skulle udarbejdes en forvaltningsplan for de enkelte områder. Det følger direkte af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner samt de relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler.

Modsat forvaltningsplanerne giver Natura 2000-planerne mulighed for på nationalt og biogeografisk niveau at foretage en samlet prioritering af, hvilken indsats der skal gennemføres for på sigt at sikre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Prioriteringen anvendes til udarbejdelsen af lokale forvaltningsplaner for områderne, de såkaldte handleplaner.

De seneste basisanalyser for Natura 2000-områderne, som er offentliggjort den 20. december 2013 viser, at der fortsat er forhold, som betyder, at naturen vanskeligt eller ikke kan sikres med den nuværende naturtilstand. På baggrund af basisanalyserne er der foretaget en national prioritering af, hvilke indsatser der skal gennemføres i planperioden 2016-2021 for at sikre, at habitat- og

fuglebeskyttelsesdirektivets mål om gunstig bevaringsstatus opfyldes på sigt.

Den nationale prioritering i anden planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i første planperiode fastholdes, og at der tages hånd om de særligt truede naturtyper og arter, samt at der fortsættes indsats for at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturtyper. Det sker ved at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje og sikre egnede levesteder for områdets arter.

Tilsvarende arbejdes der på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåben natur. Disse indsatser er valgt, idet det vurderes, at indsatserne bedst modvirker de problemer, basisanalyserne har påvist i forhold til de enkelte Natura 2000-områder, ligesom indsatserne sikrer en fortsættelse af den strategi, der blev lagt i første planperiode. I forbindelse med udarbejdelsen af planerne har Naturstyrelsen på baggrund af basisanalyserne vurderet, i hvilke Natura 2000-områder det er muligt at foretage en konkret indsats for bestemte naturtyper.

Overvejelserne har ført til, at der i N41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø gennemføres en særlig indsats for at sikre sammenhæng mellem forekomster af rigkær, hængesæk og tidvis våd eng og der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord i tilknytning til habitatnaturtypen rigkær, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø. Desuden gøres en særlig indsats for bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne tør hede, hængesæk og nedbrudt højmose.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper/arter. For området er der foretaget følgende valg: Arealet med *stilkege-krat* øges ved naturlig succession på arealer uden habitatnatur eller eventuelt på bekostning af mindre arealer med *tør hede* - efter en nærmere og konkret vurdering af arealets naturkvaliteter. Afhængigt af konkret omfang og placering kan udvidelse af *stilkege-krattet* kræve behandling i fredningsnævnet. Denne naturlige dynamik mellem hede og krat kan ske under forudsætning af, at det samlede areal af *tør hede* opretholdes på nationalt biogeografisk niveau. Den truede naturtype, *aktiv højmose* prioriteres frem for *nedbrudt højmose*. Den ønskelige situation er, at hydrologien i de pågældende områder bedres, således at tørvedannelsen får gunstige vilkår, og der over tid dannes sekundær *aktiv højmose* og *nedbrudt højmose* forsvinder.

1.9 Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdiers tilstand via det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark den nationale tilstand og indsats vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen – udarbejdet i forbindelse med naturplanen - udgør det nuværende videns grundlag for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med naturplanlægningen. Analysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

1.10 Ikke teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013 om miljøvurderinger af planer og programmer er der foretaget en miljøvurdering. Planen vil sikre eller forbedre bevaringsstatus for områdets udpegningsgrundlag og den biologiske mangfoldighed generelt samt et sammenhængende og varieret landskab.

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for området på sigt opnår gunstig naturtilstand. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området, og planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt og giver dermed befolkningen mulighed for større naturoplevelser.

Planen indeholder en omfattende plejeindsats, som medvirker til at sikre den eksisterende, beskyttede natur. Plejeindsatsen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter. Dette sker gennem etablering af tilskudsordninger til sikring af pleje samt eventuel omlægning af lavbundarealer til naturarealer. Der gennemføres desuden en indsats for at skabe mere sammenhængende natur. Omlægning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen vil dermed have en positiv klimaeffekt. Denne sikring af og forbedring af naturgrundlaget vil øge landskabsværdien.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplettere og understøtte de eksisterende fredninger og andre igangværende plejeforanstaltninger.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk